

ари за братя си Константин, че е отпътувал от Виена през Белград за Кукуш, не е достоверно, е измислица (мътва). То оставя дълбоко безпокойство в душата на Димитър Миладинов, който по това време е в битолският затвор. Известно е, че тогава Константин Миладинов в Загреб е всецяло погълнат с работа за отпечатването на Сборника с български народни песни. В случая измислените слухове Н. Трайков трябва само да ги опровергава като неверни.

Писаното от Н. Трайков (вж. бел. 3, стр. 140) — „Константин Миладинов дошъл при него (Щросмайер) в Дяково, дето престоял шест месеца“. Знае се с положителност, че в края на юни Миладинов отива във Виена, където по това време Щросмайер участва в заседанията на Държавния съвет и престоява там до края на октомври 1860 г. След това в началото на ноември двамата отпътуват за Дяково, където престояват около два и половина месеца. Пак двамата към 9 януари 1861 г. отиват в Загреб.

Невярно е твърдението на Н. Трайков, че песните от Панагюрище в сборника на братя Миладинови са доставени от В. Чолаков. Те са подбрани, записвани и изпратени от Мария Дринов и Нешо Бончев (вж. П. Динев, Мария Дринов и Нешо Бончев, сп. БАН, кн. IV (56), 1937, стр. 197 и Н. Табаков, Братя Миладинови, биографичен очерк, 1963, стр. 221).

В бележка към писмото Трайков трябва да отбележи, че писмо № 83 на Стоил Балкански до Г. С. Раковски е обнародвано за пръв път в книжките „Димитър и Константин Миладинови. Съчинения“ под редакцията на Н. Табаков, София, издат. „Хемус“, I-во издание 1939 г., стр. 26 и II-ро издание, 1943 г., стр. 24 и 25.

Въпреки изтъкнатите незначителни грешки и пропуски, книгата за преписката на големите български патриоти „Братя Миладинови от Н. Трайков е една от най-ценните книги за двамата книжовници, излезли напоследък.

Никола Табаков

Хроника

ОБСЪДЕНИ НАУЧНИ ТРУДОВЕ

На 7 октомври, т. г. Научният съвет при Института за литература обсъди труда на акад. Михаил Арнаудов „Из историята на Българската академия на науките. Българското книжовно дружество в Браила (1869—1876)“.

В рецензиите си ст. н. сътрудник Георги Димов и Николай Тодоров дават утвърдителна оценка на труда, като посочват подробно неговите достойнства и същевременно правят някои препоръки за подобряването му. В рецензията си Георги Димов изтъква каква задача си е поставил авторът на труда — да изследва дългогодишния процес на съзряване на идеята за организиране на един научен център, в резултат на който се създава Книжовното дружество в Браила. В труда е проследена дейността на този културен център за един определен период — до 1876 г., когато то фактически престава да съществува, а дейността му бива възобновена след Освобождението при други обществено-исторически и културни условия. На твърде широк план и при използване на богат фактически материал акад. М. Арнаудов се спира на усилията на българите за самостоятелен просветен и научно-културен живот от началото на 19 век и по

такъв начин изложението на много места се превръща в история за развитието изобщо на духовния живот през Възраждането. Широката ерудираност на автора му е позволила да изгради изследването си на сравнително-историческа основа — той запознава читателя с подобни явления в съседни и по-далечни страни, които са могли да послужат като пример на нашите възрожденски дейци. Вещ познавач на онази епоха, авторът свободно борави с историческите извори, изнася материали от различно естество, почерпени от периодичния печат, от кореспонденции, от общо книжовни и литературни трудове или от предишни изследвания. Така читателят има възможност да види как идеята за организиране на специални общества или центрове със задача да работят за издигането на българската просвета, образование, култура и т. н. се подема от едни или други дейци, какво съдържание се влага в нея, в каква конкретна форма те искат да осъществяват родолюбивите си начинания. Авторът разглежда културно-просветните явления на фона на обществената действителност. Обстойно са изложени трудностите, които съпътствуват реализирането на това дело.

Правдиви мисли са изказани и за борбата между двете течения в емиграцията.

В една от главите акад. Арнаудов разглежда непосредствената дейност на дружеството, от момента на формалното му основаване до 1876 г. Авторът ясно е очертал мястото на Книжовното дружество в българския обществено-културен живот през 60—70-те години на миналия век. Дружеството е било замислено като средине на българската наука и образование, чиито издания е трябвало да се отличават коренно от излизащите дотогава вестници и списания. Авторът е издирил и анализирал огромен материал, за да покаже отношението на различните обществени прослойки и поведени български дейци към Книжовното дружество, като се е отнесъл критично към изворите.

В обсъждането взеха участие проф. Пантелей Зарев, проф. Емил Георгиев и директорът на института Стойко Божков. Те очертаха достойнствата на труда и изразиха съгласието си той да бъде приет за печат. Препоръчаха на автора да внесе някои доуточнявания — напр. да се посове авторът и на нови данни за живота на Васил Стоянов, деловодител на Книжовното дружество, който е бил участник в легията на Г. С. Раковски и изобщо да се изяснят някои спорни моменти около неговото име.

Стойко Божков изтъква в изказването си, че с оглед недалечното чествуване 100-годишнината от основаването на Книжовното дружество, което впоследствие прераства в Българска академия на науките, трудът на акад. Арнаудов е много актуален. В областта на българската наука има малко изследвания, които да проследяват развитието на научната мисъл в България. Авторът е проследил как се появява и развива идеята за създаване на научен център по време на Българското възраждане. Нашата възраждаща се наука прави опити и под влияние на чужди образци, и под влияние на нуждите на народа да създаде центрове, които да развиват научната мисъл в нашата страна. Важен момент той счита изследването и подробното проучване на борбата около създаването на дружеството.

Стойко Божков препоръчва на автора да се запознае с някои по-нови изследвания и концепции, които би следвало да бъдат отбелязани в труда, за да получи той по-съвременно звучене. Той смята, че е необходимо по-ясно да се проследи отношението на „младите“ към Книжовното дружество — има данни, които говорят, че нашите революционни демократи са искали да използват Книжовното дружество като революционен център. Би следвало също борбата на „младите“ да се проследят по-детайлно, да се диференцират различните течения.

Накрая авторът — Михаил Арнаудов отговори на рецензентите и на изказалите се другари, като изтъкна, че неговата книга е предназначена за по-широк кръг читатели, които според него трябва да бъдат подробно информирани за цялата тогавашна атмосфера, която е съпътствувала основаването на дружеството, а също така неговият стремеж е да запознае българския читател с всички ония личности, които основават Българското книжовно дружество в Браила и спомагат за неговото развитие и укрепване.

*

На 28 октомври, т. г. бе обсъден в Научния съвет на института и трудът на проф. Емил Георгиев „Литература на изострени борби в Средновековна България“ с рецензент ст. н. сътрудник Бою Ст. Ангелов. В рецензията се изтъква, че трудът на проф. Георгиев е продължение на предишни негови трудове — той е написан не само при добро познаване на материала, но и увлекателно; макар че книгата му третира старинна материя, в нея прави впечатление широкото и успешно прилагане на съвременен литературоведски подход към нашата средновековна книжнина. Авторът се стреми да проникне в литературния процес и да даде своето виждане за него. Рецензентът счита, че в труда е налице една тенденция към идеализация на събития и писатели, дори известно осъвременяване, като се изхожда от днешни обществени и литературни позиции.

По труда на Емил Георгиев се изказаха: проф. Кюю Кюев, ст. н. сътрудник Кръстьо Генов, проф. Петър Диневков и директорът на института Стойко Божков.

Кюю Кюев изтъква в изказването си, че този труд на Емил Георгиев е продължение на предишния му труд „Разцвет на българската книжнина през IX и X век“. Той счита труда за ценен, тъй като за пръв път в такъв голям размер и върху такъв богат материал се осветлява този период от развитието на българската литература. Трудът представлява етап в развитието на автора. Неговата най-голямо предимство Кюев вижда в литературните анализи. Той направи възражения по някои авторови становища — като това за времето, през което е живял Президент Козма, и даде известни препоръки за подобряване на труда.

В изказването си Кръстьо Генов посочи също големите достойнства на труда. Емил Георгиев се е стремил да се откъсне от филологизма в изследването си и да направи поразгърнати анализи на старата българска литература. Кр. Генов смята, че авторът би могъл да отиде по-далеч и по-конкретно да обясни естетическите принципи, по които

се изгражда художественият образ, да разшири изследванията си по линията на типологичното. Трудът на Емил Георгиев представлява крачка напред в изследванията в тази област.

Проф. Петър Диневков препоръчва на автора да уточни заглавието на труда си и да разшири заключителната част.

Авторът отговори на повдигнатите в рецензията възражения и на направените изказвания. Строежът на композицията на своя труд той обясни с двете линии в развитието на българската литература, между които има голяма разлика. Той изтъкна, че развитието на българската литература мъчно се проследява по нашите писмени паметници, тъй като у нас липсват писмени паметници за цели векове. Авторът не се е впуснал в сравнителни проучвания с византийската литература, защото смята, че това би го отклонило от главната задача на неговия труд.

Що се отнася до тезата му за Презвитер Козма, авторът изтъкна, че той продължава да си поддържа своето старо становище, но тъй като той говори по тези въпроси и в други свои трудове, от настоящия труд е извадил частта за Презвитер Козма и в него този въпрос няма да фигурира.

Директорът на института Стойко Божков обобщи изказванията, като изтъкна, че в процеса на търсене на истината, изследователите имат право да създават работни хипотези, които с течение на времето и натрупването на различни изследвания могат да бъдат потвърдени или отхвърлени. Авторът на труда Емил Георгиев също има своя научна хипотеза за времето, когато е живял Презвитер Козма, и има право да я отстоява, в това няма никакво нарушение на научната етика. В хода на тези мисли той счита, че Научният съвет може да вземе решение за отпечатване труда на Емил Георгиев.